

УДК 37.378.781

КРИВОХИЖА Ірина Валентинівна –
пошукувач кафедри педагогіки та освітнього
менеджменту Центральноукраїнського державного
педагогічного університету імені Володимира Винниченка
e-mail: tetyanna@ukr.net

ІННОВАЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ СУЧАСНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ-МУЗИКАНТІВ ПОЛЬЩІ ТА МОЖЛИВОСТІ ЙОГО ВИКОРИСТАННЯ В УКРАЇНІ

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. На початку ХХІ ст. в умовах глобалізаційних та інтеграційних процесів, євроінтеграції України у світовий простір, загострюється потреба у модернізації української освіти. Україна прагне ввійти повноправним партнером у світове співтовариство. Тому постало питання про реформування системи вищої освіти й перехід на міжнародні стандарти підготовки фахівців. Зокрема, вітчизняна система освіти сьогодні не може на належному рівні забезпечити навчальні заклади країни кваліфікованими кадрами в галузі музичної освіти.

Серед країн Європейського союзу Польща є сучасною та динамічною країною, що пропонує безліч можливостей для молоді, яка прагне отримати сучасну освіту, розширити свої знання та можливості.

Польські ВНЗ пропонують найвищі стандарти навчання, що відповідають усім якісним критеріям, та з кожним роком стають все більше міжнародними. ВНЗ Польщі є рушійною силою успіху країни, тому ми звертаємося до досвіду підготовки майбутніх педагогів-музикантів у цій країні. Доречно зазначити, що ця проблема залишається недостатньо висвітленою, що підтверджує її актуальність.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Професійній підготовці майбутніх педагогів-музикантів в Польщі присвячені праці польських і вітчизняних дослідників, таких як: Я. Проснак (J. Prosnak), Б. Вуйчик (B. Wojcik), С. Гаєвський, М. Пшиходзінська (M. Przychodzinska), Є. Вишневська, Г. Ніколаї та ін.

Метою статті є розгляд інноваційного потенціалу сучасної професійної підготовки майбутніх педагогів-музикантів в Польщі та можливості його використання в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Польська система підготовки фахівців музичного мистецтва, подібно до української, для здійснення гуманістичних перетворень переборолла багато труднощів, які були обумовлені не лише особливостями національного менталітету, але й історичними умовами. З цієї метою

відбулося багато змін щодо музичної освіти в початковій і середній школі, які сприяли здійсненню змін у вищій школі, адже виникла потреба забезпечення викладання нових музичних дисциплін як у початковій, так і в середній школі.

Метою дослідження питань даної статті є здійснення порівняльного аналізу та з'ясування особливостей підготовки фахівців музичного мистецтва в Польщі, досвід якої може бути цінним для реформування вищої освіти в Україні.

Вивчення, аналіз та узагальнення досвіду модернізації педагогічної освіти Польщі має для України велике теоретичне і практичне значення у зв'язку з подібністю історії з погляду соціалістичних і постсоціалістичних трансформацій в освіті, економіці, політиці [2].

У зв'язку з тим, що підготовка фахівців музичного мистецтва в Польщі здійснюється як і в Україні в університетах та музичних академіях, проаналізуємо навчальні плани університетів та музичних академій Польщі і України.

Порівняємо навчальні плани та програми Зеленогурського університету (Польща) та Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка (Україна).

Зеленогурський університет має мистецький відділ, який поділяється на Інститут музичного мистецтва та Інститут образотворчого мистецтва [3].

Наукова діяльність інституту музичного мистецтва зосереджена на чотирьох аспектах: теорії музики; музичній педагогіці; навчання диригуванню; інструментального викладання. Основними напрямками наукових досліджень і творчої діяльності інституту є: вступ до хорової та інструментальної музики; сучасна музика; джаз і популярна музика; польська народна музика; постановка голосу; історія музики та музичного аналізу; музика в галузі освіти і терапії.

В Інституті музичного мистецтва готують студентів за такими напрямками підготовки: «Художня освіта у сфері музичного мистецтва» (Ступінь «бакалавр», «магістр»), спеціальності: «Музична освіта»

та напрям «Джаз і сценічна музика» (Ступінь «бакалавр»).

Підготовка майбутніх фахівців музичного мистецтва здійснюється на 5 кафедрах: кафедра диригування та вокалу, кафедра інструментальної дидактики, кафедра теорії музики, кафедра дидактики музики, кафедра джазу.

Співробітники кафедр мають вражаючі художні досягнення (концертні виступи, записи, композиції, аранжування), наукові (публікації в області музикознавства, теорії музики та педагогіки) та організаційні досягнення (наукові конференції, концерти, фестивалі, виставки). Кафедри також співпрацюють з інструменталістами, вокалістами та фахівцями в інших галузях науки і мистецтва щоб підготувати належним чином майбутнього фахівця музичного мистецтва.

Осередком духовної культури є мистецький факультет Центрально-українського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка, який має три відділення – музичне, образотворче та хореографічне, що здійснюють професійну підготовку майбутніх фахівців музичного мистецтва [4].

Музичне відділення мистецького факультету має два відділи (музично-інструментальний та вокально-хоровий) і здійснює підготовку за спеціальністю «Музична педагогіка і виховання» з спеціалізацією «Художня культура».

Навчання забезпечується двома кафедрами: кафедрою музично-теоретичних та інструментальних дисциплін і кафедрою вокально-хорових дисциплін та методики музичного виховання.

Випусковою кафедрою напрямку підготовки зі спеціальності 6.020401. Музичне мистецтво* та спеціальностей 014.13 Середня освіта (Музичне мистецтво), 8.02020401 Музичне мистецтво (за видами)* є кафедра музично-теоретичних та інструментальних дисциплін.

Основним завданням науково-педагогічного складу кафедри є професійна підготовка вчителів музичного мистецтва для загальноосвітніх навчальних закладів. Висококваліфіковані викладачі кафедри формують музично-виконавську культуру, забезпечують професійну підготовку майбутнього фахівця, здатного до самореалізації, самовдосконалення художньо-творчої діяльності.

Кафедра вокально-хорових дисциплін та методики музичного виховання навчає студентів за спеціальністю «Музичне мистецтво (за видами)*». Також забезпечує

фундаментальну професійну підготовку фахівця-музиканта з дисциплін вокально-хорового циклу, зокрема, диригування, постановки голосу, сольного співу (академічного, народного, естрадного), читання хорових партитур, аранжування, хорознавства, хорового класу, хорового сольфеджіо.

Професорсько-викладацький склад кафедри забезпечує науково-дослідну та методичну підготовку майбутніх учителів музики на професійно-орієнтованих дисциплінах із основ наукових досліджень, основ матеріальної культури, методики музичного виховання, методики викладання диригування та методики викладання вокалу. Запорукою перспективи розвитку кафедри є розширення фахової підготовки – надання додаткової кваліфікації «Викладач вокалу» та «Викладач хорового диригування».

Отже, хочемо наголосити на тому, що у Зеленогурському університеті студентів готують за такими напрямками підготовки: «Художня освіта у сфері музичного мистецтва», спеціальності: «Музична освіта» та напрям «Джаз і сценічна музика», а у Центральноукраїнському університеті студентів за такими спеціальностями: «Музичне мистецтво*», «Середня освіта (Музичне мистецтво)», «Музичне мистецтво (за видами)*».

Підкреслимо, що у Центральноукраїнському університеті підготовка майбутніх фахівців музичного мистецтва забезпечується тільки двома кафедрами: кафедрою музично-теоретичних та інструментальних дисциплін і кафедрою вокально-хорових дисциплін та методики музичного виховання, а у Зеленогурському університеті підготовка майбутніх фахівців музичного мистецтва здійснюється на 5 кафедрах: кафедра диригування та вокалу, кафедра інструментальної дидактики, кафедра теорії музики, кафедра дидактики музики, кафедра джазу. Це підтверджує те, що підготовка майбутніх фахівців музичного мистецтва у польському ВНЗ здійснюється краще, про це свідчать і напрями наукових досліджень і творчої діяльності інституту (вступ до хорової та інструментальної музики; сучасна музика; джаз і популярна музика; польська народна музика; постановка голосу; історія музики та музичного аналізу; музика в галузі освіти і терапії).

Проаналізуємо навчальний план Зеленогурського університету. Напрямок «Художня освіта у сфері музичного мистецтва», Спеціальність: Музична освіта (бакалавр).

У вступі навчального плану визначено

мету досліджень щодо підготовки вчителя музики дошкільного навчального закладу і початкової школи та термін навчання; зміст і структуру програми; кількість залікових одиниць на рік і на весь період навчання для отримання кваліфікації; подано опис освітніх модулів, скільки годин і кредитів відведено на їхнє виконання, відмічено які предмети обов'язкові і необов'язкові для вивчення, а також визначені умови складання випускного іспиту і процес отримання диплому.

У навчальному плані Зеленогурського університету визначено предмет, вказано викладача із зазначенням його наукового ступеня (магістр, доктор, доктор хабілітований, професор); розбито години різних предметів за семестрами (зимовий, літній) й роками навчання (перший, другий і третій); у кожному семестрі визначена кількість годин на тиждень та ECTS, розподіл за семестрами форм контролю. Всі предмети об'єднані в освітні модулі.

У навчальному плані Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка спеціальності «Музичне мистецтво» визначено: ОПР з галузі знань, напрям підготовки, спеціальність, кваліфікація й термін навчання. В навчальному плані представлено також: графік освітнього процесу, зведені дані про бюджет часу (тижні), практика, державна атестація; в плані навчального процесу подано: Шифри дисциплін за ОПП, Кількість кредитів ЄКТС, Кількість годин – загальний обсяг, аудиторних (лекцій, лабораторних, практичних, індивідуальних), самостійної роботи; розподіл аудиторних годин на тиждень за курсами і семестрами, а також розподіл за семестрами форм контролю.

Таблиця 1.

Характеристика освітніх модулів Зеленогурського університету спеціальності «Музична освіта» (бакалавр, термін навчання 3 роки)

Назва модуля	Кількість предметів	Кількість годин	Кількість кредитів ECTS
Загальноосвітній модуль	5	165	10
Основний модуль	16	825	86
Модуль базових предметів (за напрямом)	15	420	48
Модуль підготовки вчителів	14	420	24
Додаткові предмети	4	165	12
Загальна кількість	54	1995	180

Таблиця 2.

Характеристика освітніх модулів Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка спеціальності «Музичне мистецтво» (бакалавр, термін навчання 4 роки)

Назва модуля	Кількість предметів	Кількість годин	Кількість кредитів ECTS
Цикл загальної підготовки			
Дисципліни соціально-гуманітарної підготовки	5	600	20
Дисципліни фундаментальної, природничо-наукової та загальноосвітньої підготовки	6	1020	34
Цикл професійної підготовки			
Дисципліни професійної підготовки	26	5085	169,5
Дисципліни практичної підготовки	5	495	16,5
Загальна кількість	44	7200	240

Отже, структура навчальних планів університетів, що аналізується дещо відрізняється. Зокрема, у Зеленогурському університеті вказано викладача із зазначенням його наукового ступеня; у Центральноукраїнському університеті представлено графік навчального процесу, шифри дисциплін. Всі предмети обох університетів об'єднані в освітні модулі (основні блоки), які становлять суть підготовки фахівців музичного мистецтва.

Схарактеризуємо освітні модулі, що представлено у табл. 1 і 2.

Результати аналізу таблиці 1 і 2. свідчать, що в навчальному плані Зеленогурського університету спеціальності «Музична освіта» (бакалавр) визначено такі освітні модулі: загальноосвітній, основний модуль, модуль базових дисциплін (за напрямом), модуль підготовки вчителя (всього їх 4); визначено й додаткові предмети. В навчальному плані Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка спеціальності «Музичне мистецтво» (бакалавр). Визначено такі освітні модулі (блоки): дисципліни соціально-гуманітарної підготовки; дисципліни фундаментальної, природничо-наукової та загальноекономічної підготовки; дисципліни професійної підготовки; дисципліни практичної підготовки (всього їх 4).

Порівняємо освітні модулі двох університетів, які відрізняються не лише кількістю, а й їхньою назвою.

Слід зазначити, що загальноосвітній модуль Зеленогурського університету (предмет загальноуніверситетський, філософія, фізичне виховання, інформаційні технології, охорона інтелектуальної власності) і Цикл загальноосвітньої підготовки Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка, який включає модулі соціально-гуманітарної підготовки (Українська мова за професійним спрямуванням, історія та культура України, філософія, іноземна мова за професійним спрямуванням) та фундаментальної, природничо-наукової та загальноекономічної підготовки (основи інформатики та ІКТ, безпека життєдіяльності на охорони праці, гармонія, історія української музики, історія зарубіжної музики, теорія музики і сольфеджіо) ідентичні, хоча і відрізняються складом навчальних предметів, бо вони включають гуманітарні науки, що дають студенту базові навички для подальшого навчання.

Разом з тим ми відмічаємо, що в Зеленогурському університеті на цей цикл дисциплін навчальним планом передбачено значно менша кількість годин (165 год 10 ECTS), ніж у Центральноукраїнському університеті (1620 год 54 ECTS). Виходячи із зазначеного ми вважаємо, що майбутні вчителі музичного мистецтва Центральноукраїнського університету одержують більш ґрунтовні знання для подальшого навчання у ВНЗ, ніж такі ж фахівці Зеленогурського університету.

Характеризуючи цикл професійної підготовки у Центральноукраїнському університеті зазначаємо, що до нього відносяться два модулі: дисципліни професійної підготовки (психологія, педагогіка, вікова фізіологія та валеологія хоровий клас, хорове диригування, сольний спів, основний музичний інструмент, додатковий інструмент, оркестрове диригування, методика музичного виховання, методика організації виховної роботи) всього 3315 годин – 110,6 кредитів ECTS. Крім того, до циклу дисциплін професійної підготовки Центральноукраїнського університету навчальним планом передбачені вибіркові дисципліни (вільний вибір студента) при чому окремі дисципліни передбачені за спеціальністю «Вчитель музичного мистецтва» (360 год – 12 кредитів ECTS) окремі – за музичним профілем (870 год – 29 кредитів ECTS) і дисципліни практичної підготовки (виробнича практика в школі, практика з музичного мистецтва і художньої культури, фольклорна практика, курсова робота з фаху і курсова робота з педагогіки або психології або методики з фаху) (495 год – 16,5 кредитів ECTS).

У Зеленогурському університеті цикл професійної підготовки об'єднує три модулі: основний модуль, модуль базових предметів (за напрямом), модуль підготовки вчителів.

Основний модуль Зеленогурського університету включає предмети, що охоплюють основний зміст відповідно до «Стандартів освіти у сфері навчання музичної освіти», Закон 13. Від вересня 2007 р., Додаток № 20 [5].

Майбутній фахівець-музикант оволодіває такими предметами, як: фортепіано, другий інструмент, інструментознавство, музична критика, основи музики, біг бенд, спів класичний, хор, гармонія, історія музики, майстерні. Цей модуль включає 825 годин та 86 кредитів ECTS.

Модуль базових предметів (за напрямом) (вступ до диригування, диригування, читання партитур, другий

інструмент, оркестрування, основи вокалу, інструментальний клас, шкільні інструменти, вокальні основи, класичний спів, семінар з дипломної роботи). Модуль базових предметів являє собою предмети, що включає ядро змісту відповідно до «стандартів музичної освіти». Цей модуль включає в себе 420 годин – 48 кредитів ECTS.

Модуль підготовки вчителів включає 420 годин – 24 кредитів ECTS (педагогіка, психологія, психолого-педагогічна підготовка до першого етапу навчання, психолого-педагогічна підготовка до другого етапу навчання (педагогічна практика), основи дидактики, методика навчання музики, методика основ музичних, практика в дошкільних установах, практика навчання музики, практика основ музичних). Він базується на Законі Міністерства освіти і науки Польщі (MNiSW) від 17 січня 2012 р [6] стосовно стандартів педагогічної освіти. Зміст модуля включає дидактику та педагогічну практику в галузі музичної освіти.

У Зеленогурському університеті навчальним планом передбачено і додаткові предмети (іноземна мова, вступ до постановки голосу, постановка голосу дитячого), на які відведено 165 годин.

Висновки та перспективи подальших розвідок напруму. Аналіз навчальних планів обох університетів свідчить, що студенти, упродовж навчання в Зеленогурському університеті (3 роки (бакалавр), Центральнорукраїнському університеті (4 роки (бакалавр) вивчають такі спільні предмети: другий інструмент, сольний спів, хор, гармонія, історія музики, диригування, основний музичний інструмент, сольфеджіо.

Відмітимо, які предмети музичного спрямування для професійної підготовки фахівців музичного мистецтва викладаються в Зеленогурському університеті і відсутні у Центральнорукраїнському університеті: фортепіано, інструментознавство, музична критика, основи музики, біг бенд, майстерні, вступ до диригування, читання партитур, інструментальний клас, шкільні інструменти, класичний спів, естрадний спів (540 годин – 12 предметів). Такі відомості свідчать про те, що знань про музичні предмети майбутні фахівці музичного мистецтва отримують у польських ВНЗ більше, ніж в Україні. Тому фахівці мистецьких факультетів ВНЗ України мають більш детально вивчати предмети музичного спрямування при підготовці фахівців музичного мистецтва в польських ВНЗ і впроваджувати їх за необхідністю в навчальний процес українських ВНЗ.

Наголошуємо на тому, що у

Центральнорукраїнському університеті навчальним планом серед дисциплін професійної підготовки передбачено дисципліну сольний спів. У Зеленогурському університеті сольний спів у навчальному плані передбачено на всіх модулях. Якщо у Центральнорукраїнському університеті навчальним планом передбачено тільки одну дисципліну – сольний спів, то у Зеленогурському університеті навчальним планом передбачено значно більше – 6 дисциплін: класичний спів, естрадний спів, основи вокалу, читання партитур, постановка дитячого голосу, основи постановки голосу. Як видно із зазначеного, майбутні фахівці музичного мистецтва у Зеленогурському університеті набувають більш глибоких знань і навичок з цього предмету, ніж у Центральнорукраїнському університеті, тому ми вважаємо, що такий досвід бажано більш детально вивчати в Польських університетах і використовувати у процесі реформування вищої музичної освіти в Україні.

На підготовку вчителів Зеленогурського університету відведено значно менша кількість годин (420 годин), ніж в Центральнорукраїнському університеті (1405 годин). Отже, педагогічній підготовці в Україні приділяється більша увага і значно менша увага – підготовці фахівця-музиканта.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Eastern European Academy of Sciences – Електронний ресурс. – [Режим доступу]: <http://eeas.org.ua/uk/osvita/polsha/>
2. Кристопчук Т. С. Напрями трансформації педагогічної освіти країн Європейського Союзу в Україну / Т. С. Кристопчук // Збірник наукових праць Військового інституту Київського національного університету імені Тараса Шевченка. – 2013. – Вип. 41. – С. 165–171.
3. Uniwersytet Zielonogórski – Електронний ресурс. – [Режим доступу] : <http://www.uz.zgora.pl/index.php?informacje-o-uczeln>
4. Центральнорукраїнський державний педагогічний університет імені Володимира Винниченка – Електронний ресурс. – [Режим доступу]: <http://www.kspu.kr.ua/ua/>
5. Education standards for the Music Education field of study, – Dz. U. of 13. September 2007. – attachment no. 20.
6. Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 17 stycznia 2012 r. w sprawie standardów kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela Dz.U. 2012 poz. 131 – Електронний ресурс. – [Режим доступу]: <file:///c:/users/%d0%94%d0%be%d0%bc/downloads/d20120131.pdf>

REFERENCES

1. Eastern European Academy of Sciences – Електронний ресурс. – [Режим доступу]: <http://eeas.org.ua/uk/osvita/polsha/>
2. Krystopchuk, T. YE. (2013). *Napryamy transformatsiyi pedahohichnoyi osvity krayin Yevropeyskoho Soyuzu v Ukrainu*. [Directions of the transformation of the pedagogical education of the countries of the European Union to Ukraine].
3. Uniwersytet Zielonogórski – Електронний ресурс. – [Режим доступу]: <http://www.uz.zgora.pl/index.php?informacje-o-uczelnii>
4. Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State Pedagogical University – Електронний ресурс. – [Режим доступу] : <http://www.kspu.kr.ua/ua/>
5. Education standards for the Music Education field of study, Dz. U. of 13.September 2007, attachment no. 20.
6. Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 17 stycznia 2012 r. w sprawie

standardów kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela Dz.U. 2012 poz. 131 – Електронний ресурс. – [Режим доступу] : <file:///c:/users/%d0%94%d0%be%d0%bc/downloads/d20120131.pdf>

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

КРИВОХИЖА Ірина Валентинівна – пошукувач кафедри педагогіки та освітнього менеджменту Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка.

Наукові інтереси: підготовка майбутніх педагогів-музикантів Польщі.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

KRIVONIZHA Irina Valentiniivna – The searcher Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State Pedagogical University.

Circle of research interest: preparation of future music teachers in Poland.

*Дата надходження рукопису 24. 12. 2017 р.
Рецензент – д.п.н. професор А.М.Растрюгіна*

УДК: 37.011.3-051:[784:612.78]

МАЄВСЬКА Анастасія Сергіївна – аспірант Київського університету імені Бориса Грінченка
e-mail: a.maievska@kubg.edu.ua

ПЕДАГОГІЧНІ ПРИНЦИПИ ВОКАЛЬНО-ВИКОНАВСЬКОГО РОЗВИТКУ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА НА ЗАНЯТТЯХ З ПОСТАНОВКИ ГОЛОСУ

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. У сучасних умовах реформи освіти велика увага приділяється питанням підвищення рівня підготовки фахівця у вищих навчальних закладах. Істотну частину професійної підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва забезпечують заняття в класі постановки голосу, на яких студент набуває основи свідомого ставлення до вокального та виконавського розвитку. Удосконалення професійної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва передбачає визначення педагогічних принципів вокально-виконавського розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У науково-методичній літературі проблема вокальної підготовки розглядається в різних аспектах, а саме: визначаються принципи вокальної підготовки на основі використання фонетичного (О. В. Комісаров, А. В. Саркісян) та фонопедичного (В. В. Ємельянов) методів; висвітлюється процес виховання естетичного становлення учнів до вокального мистецтва (В. Л. Бриліна, Н. С. Можайкіна);

досліджуються умови удосконалення вокально-педагогічної підготовки майбутніх спеціалістів (О. В. Далецький); акцентується увага на формуванні вокально-мовленнєвої культури вчителя музичного мистецтва (Л. Г. Азарова, Л. О. Дерев'янка, Н. О. Швец та ін.); розкривається специфіка опрацювання шкільного репертуару в процесі вокального навчання (Л. Я. Пашкіна). Педагогічне обґрунтування змісту вокальної підготовки дають А. Г. Менабені, Ю. Є. Юцевич, Г. Є. Стасько; проблему формування професійно значущих якостей у процесі вокальної підготовки визначено в дисертації О. І. Краснової-Соколової.

Мета статті полягає у висвітленні педагогічних принципів вокально-виконавського розвитку майбутніх учителів музичного мистецтва на заняттях з постановки голосу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Аналіз вокально-педагогічної літератури допомагають виявити ряд принципів, застосування яких дозволяє утримувати процес вокально-виконавського